

САГА ДЬЫЛЫНАН, ТАБААРЫСТАР!

Бары дойдугар пролетариадара, холбохун!

САГА ОЛОХ

Х а н ы а т

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЯ
ДЕПУТАТТАР ОРОУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

931 СЫЛ 9ЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 1 (6606).

1988 снл. Тохсунньу 1 күнэ.
БЭЭТИНСЭ

Сманата
3 харчы.

Уратылаах кирбии кэм

1987 снл историчеа киирде. Улуу Октябрь 70 сыла бэлэ-
тэмнэ сыла советскай норуот албан ааттаах кыайыларын
достоиннай мнэстэни мала.

Уларыта тутуу уонна түргэтэтин стратегическай курсун
млынмыт ССКП XXVII съезин историческай уураахтарын
олоххо киллэрингэ XII пятилетка икки бастакы сылларыгар
биллэр-костер хардыылар олохулуунулар. Дойдуга диирэг эко-
номическай реформаны олохтообуу уонна обществен демократ-
тизациялаахын күүһүрдэр күүһүрэн илэр. Сүрүн сорук—сай-
дыллаах социализм кыахтарын уонна ордуктарына ордук нэ-
дүүстээхтин туһаныы, общество олохун бары айгытарг дьис-
сиплиниини уонна тэрээһиннээх буолууну босгорсотуу—этно-
наахтын олоххо киллэриилэр.

Ийэ дойдуга материальнай уонна духовнай сыаннастарын үнсө-
төр, кини обороналар дойдуга үрдэтэр туһугар советскай
дьон тыгсааһынаах утумнаах үлэлэрингэ түмүгү ситиһиллибит
кыайылар мокуһура суохтор. Пятилетка икки бастакы сылын

Ол эрэрин биигитэ өссө ордук үрдүк кирбиилэргэ тахсыах-
ахпыт. ССКП XXVII съезе, партия тохсунньутаабы, бас кый-
аабы Пленумнара быһаарбыт итинэн ССРС 1986-1990 сыл-
арга итинэн 2000 сылга днэри кэмгэ экономическай уонна
общественнай сайдыытын кэлим программата туруорбут сорукта-
рын быһаарымыга өссө үрдүк тыгсааһынаах үлэ хас бир-
иититтэн эрийиллэр.

Эйэ программата утумнаахтын олоххо киллэриилэр. Онуоха
ааспыт снл ордук үтүө түмүктэри биэрде. Советскай-амери-
канскай орто ыраахха уонна чугас тэбэр ядернай ракеталары
суох оңорууга дуокабар түһэрсиллэнэ.

Икки дьыл кирбиилэригар ааспыт үлэ-хамнас түмүктэрин боч-
чумнаахтын сыаналаан керор уонна иинини соруктары чуол-
найдыар биннэха үтүө үгэс баар. Бу өттүнэн ылар буоллааха,
ааспыт сылга оройуон үлэтин дьонно кинэ дьобууннаах ситиһи-
лэрдээхтэр. Оройуон буолбатах кураан сайытга сохостар ра-
бочайдарын, сельсоветтар общественностарын куустарынан сүө-
тү кыстыгы туоруур аһылга бэлэмнэнэ. Ол иһигэр хаба да
сыллаагар элбэх эбии аһылгы соботуопкаланна. Оройуон экин-
уонна түдүлэххэ сылы тосударствога нэһэ суох түмүктээтэ.
Чэпчэктэ суох усулуобуйалаах дьылга сорох коллективтар тыа
хаһаайсыбатын бордодууталарын оңорон таһаарынын үрдэ-
тилэр. Ол иһигэр «Мугудай» совхоз кыһынныттарыа бир-
ынахтөн үтүү ыһынын 1986 сыллаарытаагар өттилэр, хаһаа-
ыстыба оһон үтүү тосударствога туттарыы сыллаабы соруда-
жына аһара толордо.

Юбилейдаах сылы промышленнай уонна хааччыйар тэрилтэ-
лэр ситиһиллээхтик түмүктээтилэр. Капитальнай тутуу сыллаа-
бы сорудага аһара туолла. Ол иһигэр сохостарга, тэрилтэлэр-
га хаһаайсыбанный кыһынан тутуу көрүлүбүт былаана
лаппа куоһарылына. Сүрүн бэдэрээтлэр тэрилтэ—«Агро-
промстрой» МПМК-тын коллектива—бэлэтэммит кирбиилэрин
болдубот ииннэ ылбытын туһунан рапордаабыта.

Норуот үөрэтирини, доруобуйа харыстабылын, культу-
ра салааларыгар уларыта тутууга сорох салааһыннар баар
буолулар.

Бүгүн уларыта тутуу иккис этабын садалыыр тосту. Обул-
лүүдүлэ 1988 снл үүннэ. XII пятилетка үбүс быһаарылаах
сыла стартаата. Сага дьыл Бүтүн Союзтаабы XIX партийнай
конференция ытытылларынан, Ленинскэй комсомол 70 сыллаах
юбилей бэлэтэһэринэн ордук уратылана. Экономиканы дн-
риниик реформалааһын юридическай торутууна буолар Госу-
дарственнай предприятие (холбохун) туһунан ССРС Сокуона
сигдэттэр киириэ.

Манннык уратылаах кирби иккис биигитэ болдохтону итэс-
тэргэ, быһаарылда иили боппуруостарга туһаайар, күүһу оһно
түмэр үтүө үгэстээхтэ. Ити позициятан көрдөххө, оройуон
тыатын хаһаайсыбатыгар бөдөн итэс-төр бааллар. Сорох
сүрүн көрдөрүүлэргэ пятилетка былааннарын толорууга дык-
синиллээх балаһыанньа үөскээтэ. Чуолан, үтүү тосударствога
туттарыыга икки бастакы сылга сохостар 650 тонна кэригэ
кэстэх илэллэр. Итинник харгыһаа хортуопууу уонна обу-
руот аһын үүннэрингэ көстөр. Сиргэ төрдүтүн туһунан оңо-
рууга XXVIII оройуоннаабы партийнай конференциянан туруо-
руллубут соруктары толорууга иэрийиллэр, советскай уонна ха-
һаайсыбанный органнар ырааһынан ситэтэ суох үлэлээн кэл-
лилэр. Уүмүт сылга итинтэн сөптөөх түмүктэр оңууллуох-
таахтар, итинэн хаалыттан тахсытга нэдүүстээх өһин дьаһал-
лары ылан оһору олоххо киллэрини соруктарыа тураллар.

Атын дьобууннаах соругунан быһылты сылга сир быһааһын
үрдэтигэ, Кини Комитет Суругун кыһыларыгар сөп түбэһи-
нэрэн, кыһынны агрономическай дьаһаллары холбоһа суох
олоххо киллэрини буолуохтаах.

Инокентий ЛЕВИН

Көс
быстах
кэрчигэ —
чылчылаах түгөнө
эн оһус даһаны суһааһын.
Быһы —
арыт
бирдэһкэ
Күн
буолан
кундээрэ
түбүктээх үлэни
тиэтэһин-тэһэрэн биэрэһин.
Түүн
аһар...
сага күн
кыһааһын-сөһүрүр.
Түүнү күн солбуйдуу өрүүтүн.
Күн
кураах
кундээрэн
саргылаах Сага дьыл үүчүөхтүн.

«САГА ДЬЫЛЫНАН»
Художник М. Лукьянов
плаката. «Плакат» изда-
тельство.

ССТА
фотокрониката.

1987 СЫЛ БИЭТЭГЭР

«Мугудай» совхоз Маралаа-
ытаабы отделеһытын бастык
механизатордара Филипп Дн-
ионов уонна Иван Лоскин сага
сыл биэтэргэ өссө алтынныга
үктэммиттэрэ. Киилэр Улуу
Октябрь 70 сылын көрсө пн-
летка икки сыллаах кирбиилэ-
рин ыларга эбэлээһинистибэлэ-
рин алтынны 16 күнүгэр чнэ-
тээхтик толорбуттара. И. Лоскин
туһааннаах былаанын 64 быры-
һынанан куоһарбыта. Ф. Дн-
ионов 2342 эталоннай гектар
үлэни МТЗ тракторынан толо-
рон былаанын 17 бырыһыан
аһарбыта. Бастыһнар бу кү-
нэргэ үлэ быһаарымылаах уча-
стактарыгар сылдыаллар. Кии-
лэр иһонн фермаларга ыраах
үрэхтэртэн уонна алаастартан
от тнэһитигэр үлэллилэр.

х х х

Оройуон фермаларын ытчат-
комсомольскай коллективтара
2000-лаах кирбиини ыларга рес-
публикада ытырыы таһааран
үлэлээн юбилейдаах сылы тү-
мүктээтилэр. Сыл бүтэһик күн-
нэригэр ити кирбиини ылбыттар
испнһэктэргэ саһаттан сага аат-
тарынан дуолар. «Мындааайы»
совхоз Соловьевтаабы отделе-
һытын «Илга» ферматын стар-
шайа Елена Ватарина 2833 кг
үтүү биридди тнэһэттэн ыан
былаанын 87,8 бырыһыан куо-
һарда. Ити маннныгы сылын
маннныһыттыыр кыһыска бала-
ча улахан ситиһин. Кини дьү-
гэлэргэ Анда Иванова уонна
Людмила Сергеева эмиз таһаа-
рымылаах үлэлэринэн бастыһнар
кэһкэлэртэр киирдилэр. 2000-
лаах кирбиини Анда 88 кг, он-
тон Людмила 291 кг куоһарды-
лар

х х х

Райпогребобщество соботуоп-
каһыттарыа ааспыт сылы сити-

һиллээхтик үлэлээн түмүктээ-
тилэр. Киилэр республикада
бир идэлээхтэригар таһаарыт
ытырылыларыгар биэрбит тыл-
ларын чнэстээхтик толордулар.
Сыл устата 912,8 тыһ. солк.
суумалаах эт, сымыт, тирии,
сизл, о. д. а. кэһилэһнээттэн
соботуопкаланна. Ордук үүтүө-
дн И. И. Ксенофонтов, И. В.
Сивцев, Е. Р. Пянисина үлэлээ-
тилэр. Ааспыт сылга оройуон-
на аһааһах соботуопка маһа-
һыаннара үс сиргэ үлэлэттилэр.
Чурапчыга, Хоптоборо уонна
Сылаһага.

Кооператордар тохсунньу бас-
такы күнүттэн хаһаайыһынааһын
сага ыһыматыгар —бэйэни ба-
һа үбүлэһинитигэр киирэллэр.
Оройуонга 5 сальо тэрилинэ.
Бу күннэргэ ити уларыһылар
тэрэһин үлэлэргэ барар.

«СО» корр.

х х х

Анал үөрөхтөөх кыыл итээч-
чи А. И. Кульбертинова стар-
шайдаах Хатылы ыһырмахтаах
хара саһылы итээр ферматын
коллектива Сага дьылы үлэни
үтүө бэлэхтээх көрүстэ. Манна
370 тирии тосударствога тутта-
рыллан, хас бирдинтэ ортогу-
нан 134 солк. сыһаада турда.
Оһон юбилейдаах снл былаана
12 тыһ. солк. аһарылына.

Көрдөрүү урукку сыллардаа-
бы биллэрдик үүнүүтүгэр фер-
ма үлэһиттэргэ Д. С. Дикталова,
А. И. Беллева уонна Д. Н. Пав-
лов эбэлэһнэстэригэр үтүө суо-
бастаах сыһыаннара көмөлөстө.
Коллектив үүмүт сылга бири-
дин нэһэ саһылтан ортогунан 4,3
итэһэһэ суох төрүөбү ыларга со-
руктанар.

П. КЫЧКИН,
охотонед.

буойуннарга

нэһэ этэй?

Эдэр мэлдьи үөрэ-

Атээх.

«Кырдыа-бас-

тар» тылларын иһэр

буоллаһына, оһон-охтон

тэрбэт. Холобур, бииһи

ридспытыгар эдэрдэри

326 н да атадастаабат.

Иһыбайыттигэр мэлдьи

грамматүлэр этибит. Атын

лээхтик ханнык баһарар

1987 снл аһону сүтэри-

күнүгэр кө. Уолууу.

Юрий Романенкөр аһара

сандр Александровтаһын

на Анатолий Левчен.Уон

Сиргэ эртлээн түстү-с-

лэр. «Союз ТМ-3» ха-

раабыл түһэриллэр ап-

парата Аркалык куо-

раттан хотугулуу-илин

олордо.

«Мир» орбитальнай

комплекс бортугар үлэ-

ни Владимир Титов

уонна Муса Манаров

састаптаах экиһа

салгыыр.

(ССТА).

Ас-үөл төрүтэ

Дойдуга ааспыт
сылга 210 молуһуон-
тн тахса тонна бур-
дук комулунна, ити
уон биһирэс пнэтилетка
таһыһыттан 17 быры-
һыаннаан үрдүк. Ол
эрэһи ити дойдуга
аһа-уэһа программа-
тын түргэн тэтиһнэн
голорууну хааччылбат.
Партия чугастаабы 2,3
сылга агропром оһо-
рон таһаарытыгар
эмиска ыһаныны
оһорор соругу туруо-
лар. 1988 снл тыа ха-
һаайыстыбатын боро-
дууталарын оһорууга
госту обуллулуох сы-
лынан буолуохтаах.
Бурдук валовой хо-
мууга 235 молуһуон
тосһаа тнэрдиллээх-
тээх.

(ССТА).

Җини олоҗор киһи
батыһыаҕа үгүс

нэлсээрн илбийнпит. Майна бийгиттон ураты атыгтар суох буолуох таахтарын билэр этибит, онон чорбөхө түсүүппүт, бойбуой бэлэмнэнигэ кирибиппит. Кэтээр на- рааамыт ити нһэр эбит ээ. Онон бинигэ уоту бастагынан аһан бой- буой соруады толорбу- пүт. Атын түгэн. Бини- ги, бизэ киһини, саба тү- нэн суох өгсөрөггө сору- дахтан бигр бырабыл- лыбыт дууалма—ол дөй- дүгэ дьээлэрэ ити курдук ааттыыллар — олохтоо- буттара. Күнэһ 11 чаас- ка мй тахсар, онон кэ-

тээн нэрэр сиринг адьас
ытаска уурбут курдун
ностөр. Бастагы хүмүүт
түүмүүт таах сүтгэ, ким
да биллибэтэ. Иккис
түүмүүтүгэр кууүүүүдэх
«ылдыытар» дээ нэлдэ-
лэр. Биниги кинилэри
туллуунут, ол түмүгэр
дуншаннар биир кининэ-
дэ сүөх олохууллубута.

— Ийэн, ааг эи нийн-
нийн кутталга бараргын
болсубатахтара дуо?

— Кицилэртэн олох да
 ыншпатарым. Антах тин
 итэн баран эрэ суруйбу-
 тум Адам ыншаланах жи-
 ний, ийнэс доогуулар өгө-
 сөн, эрээрүм дин үгүсүм
 суруйан ийнэс уоскутам,
 Уосхайынал, уолат-
 тар аржилтан төрөлүүт-
 төригэр элбөхтэ суруйан-
 лаа шаван.

—Эдэр буюунгарга
туугу эгнээг эгнэе?

—Эдэр малдын үөр-
ннэхтээх. «Кырдагас-
тар» тылларын истэр
буоллаына, өлөн-охтон
бизабат. Холбоур, бийиги

чааспигыгар эдэрдори
халай да атадастаабат,
бэйэ бэйэбитигар мэлдэ
көмөлөсүөр этибит. Атын
өтүгүнэ ханнык баварар
түтүгүнэ төбөнү сүтүри-
мнэххэ наада. Уолуйуу,
нуттаны, эбэтэр аһара
хорсуун буола сагаанын
үчүгэйгэ тиэрдибэт. Ус-
на, бялдан турар, дыс-
сиппидиннээ, наада.

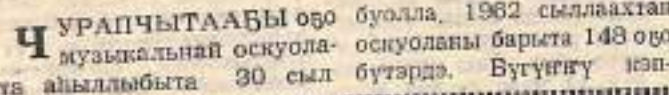
Хас-Магомед аасын
сыл муус устарга «Войно-
буой үтүөлэрин» иһин
медаллаах дойдутугар
эргиллэн кэлбита. Сайы-
нын Владимир куорат по-
литехнической институту-
гар экзаменнары туттар-
сан студент буолбута.
(Вилигин академическай
ылан сылдьар). Бирин-
үөрүнэр добоһторо нур-
комсорчун таалбытар.

— Мин хара мaignайга нунтан дойдубар син биңр тымнаах эргил дигм дигн эрэлзэх этим. Оннун даганы буолбута — кыра контузия эрэ ыл бытым, — дии-дии мин чээрдиң. Отгон олоххо барыта этэнгэ буолба эбээт, холобура, кини до-роо Сергей Горбунов ки-кис группалаах инвалид буолан эргиллүбүтэ, кини сулууспалыңр чааһа ту-рар муоратың реактивнай снарядтарынан ытыалаа-һын көүгүр 14 иһин ыа-раханың бдһыңбыта үс салдаат олбүтэ...

— Сорин диян ынырык
Кипи хахан да буолартай
гар багарарбын. Отто
буолларына... хайыахпы
тэи, төһө да дуулааны
ийио. Ийэ дойдута уо
оһо буолан төрөөбүт уо
питин төлүөхтү, — дии
комсомолец Хас-Магоме
Чалапов кытаанахтык.

М. МИХАЙЛОВА.

Очерк.

ордуу тарадар нээдэттан администрация планерка-ларыгар, о. д. а. комсомольской салайааччы сылдыара эбэнэтэтинэй буоларын сүгүстүбүт.

— Комсомолга көрс-бэллээ сыл үүннэ. Кини 70 сылдаах юбилейы эһити комсомольской тэрилтэбит хайдах көрсөргө бэлээн-нээн?

—Бастатан туран, үлэ.
Юбилейи көрсө үс сы-
лаах былааммытын толо-
рон тийгэргэ сорукуна-
быт. Оройуонга мытыл-

УТУМНААБЫН

— Дания Константиновна курдун учууталга тиксиздэриин буоллар, буга, уорехинна бырадыам этэ. Очолорго үөрөлөргө ыарахан этэ: оскуола үрдүнэн софтох фортепиано баарыгар уочаратынан тырынтанарбыт.

Визирде үөрөнэрим он-
нутар ларектан нэжипнэт
атылланан снэри уоча-
раттын турдакына. Дар-
ия Константиновна тий-
из кэлбитэ, оо, онно ий-
быстыбытым арай. Кэлин
дөөмүр тийиз нэлэспитэ.
Ды, ол түмүгэр 6 сыл
үөрөнөм ийэ ылан, кэлин
ону салгаан бу үлэли
сыйлабын.

Ендоксия Афанасьевна
учууталыһын биэргэ ула-
дэбитэ хайыы-үгэ 12-с
сыла. Билигин киин байы-
тин выпускаһыта Ира
Егорова музыкальной учи-
лище IV курсугар үөрө-

лар бары үлөлөргө актив-
найдык кыттыахпыт.
Олортон биридестерэ — пр-
дээр үлэлэр. Биниги
управлениебыт комсомоль-
ский төрөтөгүн история-
тын чөрөтүнүн бөлөччө
үчүгөйдик садалаагыбыт.
Бини альбому оңоргон Ха-
таалыктаары Комсомол ал-
бан аатын музейигэр тут-
гардыбыт. Чурапчы са-
линынын Комсомоль-
ский уулуссатын тупса-
рор оңорууга бэйбэит кы-
лааппытын киллэрээхпит.
— Үлэбэ туох ырахат-
тар баалларый?

лысьн тунууан: «Напая үчүтэй киһи».—дэн су-
дугутук этэр, Нарын
тэрбахтаа клавишчалар ус-
тун суураллар, ол ахсын
дыкты үчүтэй дорбоон
нор күөрө кетеллэр.
«Уна илибинэн саа-
таа ты; аны хахасынан»—
дигди киһиэтээн бочу-
муран олорор үөрэнэр.
Музыка озо фантазиятын
сайыннарар улахан дьо-
курдаах. Истибит дорбоон
ворун өрөлөр, бол, уо-
һуйдуулар эбит. Манна
киһилэр этюд, увертюра,
гамма дэн, о. д. а. тер-
мин тылларынан күн ах-
сын судугутук көпсөтөл-
лөр. Улуу Бах, Чайков-
ский, Салтан-Владими-
ров, Гайдин уо.д. а. алы-
таах айымньыларын му-
зыкальнай инструменнар-
га толороллор, киһилэр
өдөлгөрүн үрөтөллэр.

Бүгүн сүүрэг-хото сүлдэр кырачааннартан, ба-
дар, — эмнэ учууталларын
суолун батынар дьон үү-
нүхтөрү. Үчүгэй учуутал
утумнааччылаах дьин но-
муг мөңгөз өспөт.

(Бүтүүтүн 4-с стр. нөр).

— Уолсайымнаа, оро-
буон да үрдүнэй мллах-
ха, мичат активноба, үлэ-
дэ айымныллах сыйынаа
намылах. Оку туораты
албэх үлэни эрэйтэр. Чо-
чу бийнэхэ мллахха по-
лит-үөрөхлэт тэрээһинэ
молтох.

—1987 сэл туох ум
нуллубат өйдөбүллэри
көрдүдүгү?

—Үчүтэй албах. Хол
бур, кварталын түмэн
ичхаттар төрөөбүт күн
нэрин ылым олус үчүтэй

